

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2380/2015
30.03.2016. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Весне Поповић, председника већа, Божидара Вујичића и Лидије Ђукић, чланова већа, у правној ствари тужиоца С.Ј. из Н.С., чији је пуномоћник Н.Т., адвокат из Н.С., против тужене Републике Србије, Министарство правде и државне управе, коју заступа Државно правобранилаштво, Одељење у Новом Саду, ради рехабилитационог обештећења, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 407/15 од 03.09.2015. године, у седници одржаној 30.03.2016. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДЕЛИМИЧНО СЕ ПРЕИНАЧУЈЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 407/15 од 03.09.2015. године, у делу става првог изреке којим је делимично преиначена пресуда Вишег суда у Новом Саду П 191/14 од 12.12.2014. године, тако што се одбија жалба тужене за још 200.000,00 (двеста хиљада) динара и првостепена пресуда потврђује у усвајајућем делу укупно за 600.000,00 (шестстотина хиљада) динара са законском каматом почев од 12.12.2014. године до исплате.

У осталом делу ревизија тужиоца се **ОДБИЈА**, као неоснована.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П 191/14 од 12.12.2014. године, делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе његовог оца, плати 1.000.000,00 динара са законском каматом почев од пресуђења до исплате. Део тужбеног захтева којим је тужилац тражио да се тужена обавезе да му плати 4.352.000,00 динара на име обављеног а неплаћеног рада у редовно радно време, 9.967.650,00 динара на име обављеног а неплаћеног прековременог рада, 11.724.125,33 динара на име разлике личног

дохотка пре и после штетног догађаја, 2.185.400,00 динара на име губитка пензије, 8.292.433,33 динара на име разлике у пензијама, 8.000.000,00 динара на име губитка стана, као и разлика од досуђених 1.000.000,00 динара до тражених 20.000.000,00 динара на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободe његовог оца, Р.Ј., одбијен је, као неоснован. Наведеном пресудом одлучено је и да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Пресудом Апелационог суда Новом Гж 407/15 од 03.09.2015. године, ставом првим изреке, жалба тужиоца је одбијена, а жалба тужене делимично усвојена, па је преиначена првостепена пресуда, тако што је одбијен захтев тужиоца преко 400.000,00 динара до износа досуђеног првостепеном пресудом од 1.000.000,00 динара, док је одбијена жалба тужене у преосталом делу и првостепена пресуда потврђена у осталом побијаном, а непреиначеном усвајајућем делу. Ставом другим изреке, обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове другостепеног поступка од 12.000,00 динара.

Против правноснажне пресуде донесене у другом степену тужилац је изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 408. ЗПП, ("Службени гласник РС",бр.72/11 и 55/14), Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужиоца делимично основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374.став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а ревизијом се не указује на друге повреде поступка због којих се ревизија може изјавити, применом члана 407. став 1. ЗПП.

Према чињеничном стању на коме је заснована побијана одлука, отац тужиоца, Р.Ј., рођен је године у месту М., Општина Г. у Р.Х.. Био је учесник НОР-а од 1941. до 1945. године, члан СКЈ и носилац Партизанске споменице од 1941. године. До хапшења је био угледан и поштован човек - директор С.м.п. у О., а ухапшен је на радном месту 13.01.1953. године. Због наводне непријатељске делатности, као лице које се наводно изјаснило за Резолуцију Информ бироа, кажњен је од стране Општинског комитета СКС, са две године друштвено-корисног рада, коју је највећим делом издржавао на Голом отоку, у предузећу М. које се бавило вађењем камена из каменолома. Међутим, тужиоцу није познато да је његовом оцу било када суђено, нити постоји одлука којом је он осуђен. На Голом отоку је трпео тешку физичку и психичку тортуру и мучење, а ослобођен је 14.03.1955. године, након посете Никите Хрушчова Југославији, када су помиловани многи затвореници, међу којима и отац тужиоца. Решењем Вишег суда у Новом Саду Рех 44/10 од 26.05.2010. године, захтев за рехабилитацију пок.Р.Ј., отац тужиоца, је усвојен и утврђено да је био жртва прогона и насиља из политичких и идеолошких разлога.

Тужилац је рођен године у месту М. и у моменту хапшења отац имао је 12 година и 4 месеца. Тада су у породичној кући у Б.Г. остали да живе Р. супруга (мајка тужиоца) са петоро деце, међу којима је и тужилац, као треће дете

по реду. Мајка тужиоца пре супруговог хапшења није радила, због чега су, након што је он ухапшен, живели у великој немаштини. Касније се она запослила у задрузи, где је музла краве и тако прехрањивала децу, али су и даље живели веома тешко, па је и тужилац преко лета ишао да ради у задрузи да би помогао мајци. Након очевог хапшења, без најаве и у било које доба дана и ноћи, долазили су људи из УДБ-е, претресали им стан, неке ствари су им и одузели (очев пиштољ који је имао као ратни трофеј, радио), а приликом једног од тих претреса тужиочева мајка је доживела инфаркт. Тужилац је понекад присуствовао тим претресима, који су и за њега били врло стресни, па је сваки пут осећао страх приликом доласка припадника УДБ-е у њихов стан, а тај страх је остао и касније, тако да га осећа и данас кад год види полицију, иако није у сукобу са законом. Због хапшења Р.Ј. и тужилац и остали чланови његове породице су трпели многе непријатности од средине у којој су живели – били су изопштени из друштвеног живота, чак су и многи рођаци престали да комуницирају са њима, комшије су их малтретирале, чак је један од комшија покушао да силује његову мајку, што је тужиоца јако погодило када је за то сазнао. Тужилац је у том периоду ишао у школу, где су га деца извргавала руглу, што је он тешко подносио, али се није супротстављао, већ је ћутао и трпео, а због притисака које је трпео и он и његова породица – понављао је разред.

По очевом повратку са издржавања казне, тешка финансијска ситуација тужиоачеве породице се није битно променила, јер је отац мало зарађивао на пословима које је радио. Није се битно променио ни однос средине према њима, јер је тужилац и даље осећао да га средина другачије третира због онога што се десило његовом оцу, болело га је што отац није могао да се инкорпорира у друштво, што је и даље био одбачен од средине у којој је живео и због тога био и остао усамљен све до своје смрти – 25.03.1974. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, судови правилном применом материјалног права из члана 26. став 3. у вези члана 7. тачка 5. Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“ бр.92/11), налазе да тужилац спада у круг лица која имају право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи, па даље правилно налазе да се висина штете има одмерити применом члана 200. Закона о облигационим односима.

Међутим, Врховни касациони суд налази да су ревизијски наводи тужиоца о погрешној примени материјалног права код одређивања висине правичне новчане накнаде нематеријалне штете, делимично основани.

Тужилац је у време када му је отац лишен слободе имао 12 година и 4 месеца и био је у потпуности свестан озбиљности разлога очевог одсуства и тежине ситуације у којој су се нашли, присуства страха у породици који је и сам осећао, оскудице, изопштености из друштва, као и других непријатности које су доживљавали, а које је и сам трпео и у школи и касније, због чега је трпео душевне болове који су трајали и по очевом повратку са издржавања казне, јер се однос друштва према њима није битно променио, а што је све било последица чињенице да је његов отац проглашен за народног непријатеља и због тога лишен слободе.

Узимајући у обзир све наведене чињенице, као и циљ коме накнада нематеријалне штете служи (члан 200. став 2. Закона о облигационим односима), по налажењу Врховног касационог суда, износ досуђен побијаном одлуком за претрпљене душевне болове које је тужилац трпео због неоснованог лишења слободe његовог оца, није правилно и адекватно одмерен, због чега не представља правичну накнаду овог вида нематеријалне штете. Правична накнада нематеријалне штете, као облик отклањања штетних последица, с обзиром да реституција по природи ствари није могућа, састоји се у исплати суме новца, као сатисфакцији за претрпљену нематеријалну штету, да би се код оштећеног успоставила психичка и емотивна равнотежа која је постојала пре штетног догађаја, у мери у којој је то могуће. При том, правична новчана накнада не сме бити циљ, већ мора бити средство за ублажавање претрпљене нематеријалне штете, па не сме поговарати ни тежњама које нису спојиве са њеном природом и сврхом (подстицање лукративних мотива или комерцијализација личних добара).

Врховни касациони суд је ценио све релевантне (утврђене) чињенице, које утичу на одмеравање висине накнаде штете, на основу члана 200. став 2. Закона о облигационим односима, а првенствено године старости тужиоца у време лишења слободe његовог оца, интензитет и дужину трајања душевних болова, као и време протекло од настанка узрока који је довео до оваквих последица и време протекло од престанка душевних болова, па налази да правична новчана накнада тужиоцу, на име душевних болова због неоснованог лишења слободe оца, износи 600.000,00 динара.

Како је правноснажном пресудом, због погрешне примене материјалног права, тужиоцу за овај вид нематеријалне штете досуђен мањи износ, укупно 400.000,00 динара, Врховни касациони суд је делимично преиначио побијану одлуку, тако што је одбио жалбу тужене за још 200.000,00 динара и на тај начин потврдио првостепену пресуду у усвајајућем делу за укупно 600.000,00 динара.

Преко досуђеног а до траженог износа на име накнаде овог вида нематеријалне штете, тужбени захтев је неоснован, јер досуђивање у већем износу не би одговарало значају повређеног добра и циљу коме накнада служи, што је значајно код одређивања висине накнаде нематеријалне штете, на основу члана 200. став 2. ЗОО, а што и ревизију тужиоца у том делу чини неоснованом.

Неосновано се ревизијом тужиоца указује и да је побијаном пресудом погрешном применом материјалног права одбијен тужбени захтев за накнаду тражене материјалне штете.

Право на рехабилитационо обештећење и то како материјалне тако и нематеријалне штете регулисано је одредбом члана 26. Закона о рехабилитацији. Међутим, ставом 1. и 2. овог члана, одређено је да право на обештећење за материјалну штету насталу због повреде права и слобода и право на враћање наплаћених новчаних казни и трошкова поступка, може потраживати само рехабилитовано лице. Ставом 3. истог члана, одређено је право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободe, којим је проширен круг лица која могу потраживати овај вид шете (у односу на претходна два става), тако што поред рехабилитованог лица нематеријалну штету по овом основу могу потраживати и лица из члана 7. тачка 5. овог закона, односно деца

рехабилитованих лица, која су, за време трајања повреде права и слободе родитеља, рођена у установама за извршење санкција, односно која су у тим установама са њима провела део времена или су за то време расла без родитељског старања једног, другог или оба родитеља.

Имајући ово у виду, нижестепени судови правилном применом члана 26. став 1. и 2. Закона о рехабилитацији, налазе да тражене видове материјалне штете могу потраживати само рехабилитована лица, односно лица која су из политичких, верских, националних или идеолошких разлога, била лишена слободе или других права до дана ступања на снагу овог Закона, те да тужилац, као син рехабилитованог лица није активно легитимисан да потражује материјалну штету коју је његов отац трпео због овог лишења слободе, па је у том делу правилно тужбени захтев одбијен као неоснован.

Тужилац је делимично успео у поступку по ревизији, али му трошкови овог поступка нису досуђени, с обзиром да ревизијом исте није ни тражио.

На основу изнетог, применом члана 416. став 1, члана 414 став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Весна Поповић,с.р.**